

Лесік І.М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної торгівлі і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет;

Золотухіна Д. Д.

студент

СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ : СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Сучасні тенденції розвитку демографічної ситуації на світовому рівні свідчать про значну диспропорцію вікових груп, головною ознакою якої, для багатьох країн, залишається значне зменшення представників молодого покоління та глобальне збільшення чисельності літніх людей.

На початку XXI століття загальносвітовий процес старіння набув безпрецедентних масштабів, які не мали аналогів за всю історію розвитку людства [1]. Старіння населення є однією з найбільш характерних ознак сучасності. Середня тривалість життя людей в світі з 1950 р. збільшилася на 20 років, а до 2050 р. зросте ще на десять років [2, с.69].

Причиною старіння населення є не тільки збільшення тривалості життя, але й спад народжуваності спричинений низкою проблем, серед яких зниження рівня життя населення, в наслідок якого чимало людей середнього, працездатного віку до старості не доживають. Економічні фактори безпосередньо впливають на спосіб життя, що у свою чергу відображається на здоров'ї, яке наражається на небезпеку внаслідок діяльності людей у навколишньому середовищі. До проблем старіння населення необхідно віднести розгортання певної ідеології «чайлдфрі», що свідчить про переорієнтацію системи цінностей сучасної молоді та втрату зв'язку між поколіннями.

Чайлдфрі (англ. childfree – вільний від дітей) – люди, які свідомо відмов-

ляються мати дітей [3]. Незважаючи на те, що для України це явище є достатньо новим, сьогодні воно набуває «популярності» серед різних вікових груп а у США воно розглядається вже як сталий феномен.

Проблема старіння населення в Україні стоїть надзвичайно гостро, оскільки входить у складний комплекс соціально-економічних та політичних процесів. Як і в багатьох інших країнах світу, українська статистика фіксує тенденцію до збільшення чисельності людей похилого віку [4].

На початок 2015 р. чисельність осіб віком 60 років і старше в Україні становила 21,4 % від загальної чисельності населення (табл.1).

Таблиця 1

Показники старіння населення України на період до 2050 р.

Рік (на початок року)	Частка осіб віком 60 років і старше у загальній чисельності населення, %	Частка осіб віком 65 років і старше у загальній чисельності населення, %
2010	20,7	15,6
2015	21,4	15,2
2020	22,7	16,0
2025	24,2	17,4
2030	24,9	18,9
2040	27,6	20,6
2050	32,1	23,8

Джерело: [5]

За прогнозами на початок 2020 р. майже шоста частина населення країни буде представлена особами, старшими за 65 років. До початку 2030 р. кожен четвертий житель України буде у віці 60 років і старше та більш ніж двоє з кожних одинадцяти – у віці понад 65 років. У довгостроковій перспективі (на початок 2050 р.) літніх осіб, яким за 60, у населенні України буде близько третини, а тих, кому 65 років і більше – майже четверта частина [6, с. 201].

Проблема старіння населення є глобальною, оскільки виникає не тільки у країнах, що розвиваються, а й у розвинутих країнах. Низка негативних тенденцій характеризує наслідки державної та приватної політики у цій сфері, серед яких: нелегальне або напівлегальне працевлаштування, втрата пенсійного стажу, відсутність страхового стажу, збільшення пенсійного віку, бідність серед

людей похилого віку, проблеми здоров'я літніх людей, правова незахищеність, соціальна дискримінація.

Старіння робочої сили майже неодмінно посилює тенденцію фемінізації ринку праці. Завдяки глобальній закономірності щодо вищого рівня життя, жінки загалом живуть довше за чоловіків, і становлять переважну більшість осіб похилого віку. Становище жінок на ринку праці упродовж всього трудового періоду більш уразливе, ніж у чоловіків: вони значно частіше працюють без оплати або на низькооплачуваних роботах, зайняті на умовах неповного робочого часу або у неформальній економіці [7].

В цілому демографічне старіння певним чином порушує структуру взаємодії між поколіннями. Породжувані старінням населення виклики вимагають кардинальної перебудови всієї соціально-економічної системи, пристосування суспільства й економіки до особливостей «постарілого» населення, в якому кількість споживачів перевищує чисельність економічно активного населення [8].

Негативну дію старіння населення можна спостерігати майже в усіх сферах суспільного життя. Важлива проблема, з якою стикаються не тільки літні люди а й молоді фахівці пов'язана із відсутністю належного гарантованого фінансового забезпечення. Помилково прийнято вважати людей після виходу на пенсію немічними та недієздатними, тоді як вони займають активну громадянську позицію і можуть бути корисними суспільству. Потенціал та досвід старшого покоління, який сьогодні не використовується може допомогти у вирішенні ряду проблем.

Як показує досвід деяких європейських країн, ці заходи уже приносять свої плоди – так, залучення робочої сили серед похилих людей, інвестування в розвиток їх навиків, навчання та освіти уже окупили себе в Чехії, Латвії, Естонії [9].

Основними пріоритетами мають стати гідний рівень соціального захисту та пенсійного забезпечення, досягти якого можна завдяки пенсійній реформі із введенням накопичувальної системи другого рівня, яка передбачає обов'язкові відрахування внесків на індивідуальні пенсійні рахунки. Використання накопи-

чених внесків у вигляді інвестицій у різні фінансові інструменти. Після виходу на пенсію отримання права на одержання пенсії, яка обраховується з накопиченої суми внесків та інвестиційного доходу. Але для реалізації цієї ідеї необхідно гарантувати зайнятість і достатній рівень оплати праці. Величезну роль у вирішенні проблеми відіграє стабілізація економічної системи країни.

Список використаних джерел

1. Тополь О. Демографічне старіння в контексті формування стратегій соціальної підтримки літніх людей // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. – 2015. – №. 38. – С. 55-61.

2. Кухта М.П. /Проблема старіння населення в контексті євроінтеграції // М.П. Кухта «Young Scientist» – 2016 – № 4.1 (31.1).

3. The Village Україна [Електронний ресурс] : Інтернет газета. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/children/children-experience/273007-childfree>.

4. Ангелова А. О. / Архетипіка старості в релігійній традиції : дис. докт. філос. наук : 09.00.11 // М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2018. – 36 с.

5. Розрахунки за середнім варіантом демографічного прогнозу України на період до 2050 р. [Електронний ресурс] : Інститут демографії та соціальних досліджень НАНУ. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_22.pdf

6. Крентовська О. Запобігання негативному впливу старіння населення України на фінансово-економічні параметри суспільства / О. Крентовська // Вісник НАДУ. – 2010. – № 4. – С. 199-207.

7. Населення України : Імперативи демографічного старіння / [Електронний ресурс] : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – 2014, – К. : ВД «АДЕФ Україна», 2014. – 288 с. – Режим доступу : https://www.idss.org.ua/monografii/2014_Naselennya.pdf

8. Романуха О. М. Соціально-економічні наслідки старіння населення

України // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2016. – №. 17 (3). – С. 91-94.

9. HelpAgeInternational [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.helpage.org/russian/wherewe-work/our-affiliates/age-concern-ukraine/>.